

परितेवाडीतले 'स्मार्ट' सर

एका D.Ed.शिक्षकाची कमाल

जिल्हा परिषदेची पहिली ते चौथीची शाळा.

सोलापूर जिल्ह्यातील माढा तालुक्यातील परितेवाडीची. तालुक्यालाच जिथं शहर म्हणता येणार नाही, अशी स्थिती तिथे गावची काय कथा?

पण रणजितसिंह डिसले या स्मार्ट शिक्षकाने या शाळेचं नाव जगाच्या कानाकोप-यात पोहोचवले आहे. फळा आणि खडूत अडकलेलं परंपरातगत शिक्षण त्यांनी बदलून टाकलं. 'क्युआर कोड' आणि 'व्हर्च्युअल फिल्ड ट्रीप' च्या स्मार्ट उपक्रमातून त्यांनी शिक्षण पद्धतीला डिजिटल रूपडं दिलं. त्यांच्या या उपक्रमाची दखल घेऊन जगप्रसिध्द मायक्रोसॉफ्ट कंपनीने त्यांना 'मायक्रोसॉफ्ट इनोव्हेटेड एज्युकेशन एक्सपर्ट' या किताबाने गौरविलं आहे.

हा पुरस्कार पटकाविण्याची त्यांची ही पहिली दुसरी वेळ नव्हे, तर चक्क चौथी वेळ आहे.

त्यांचा पहिला प्रयोग होता तो

'क्यु आर कोड'चा.

आपल्या वर्गातील प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या पुस्तकातील प्रत्येक धड्यावर त्यांनी क्यु आर कोड चिकटवला. जगात पहिल्यांदाच असा अभिनव शैक्षणिक प्रयोग परितेवाडीच्या शाळेत राबवत त्यांनी त्या पुस्तकातील धड्यांना डिजिटल केले. या क्युआर कोड समोर विद्यार्थ्यांने मोबाईल धरला की धड्याची व्हिडीओ माहिती , कवितेची आॅडीओ क्लिप बोलू लागली. अभ्यासाच्या पद्धतीतील या बदलामुळे मुलांच्या समजण्या-उमजण्याची क्षमता कैक पटीने वाढली. शिवाय मुलांना मोबाईल गेम्ससाठी नव्हे तर अभ्यासासाठी वापरायचा हे नवीन तंत्रज्ञान भावलं.

परितेवाडी जि. प. शाळेचा हा प्रयोग सुरुवातीला माढा तालुक्यातील ३०५ शाळांमध्ये राबविला. त्यानंतर या प्रयोगाची दखल बालभारतीने घेतली आणि २०१६ पासून राज्यातल्या सर्व पुस्तकांतील सर्व धड्यांना क्यु आर कोडने डिजिटल करून टाकलं.

आज महाराष्ट्रातील सर्वच इयत्तांची पुस्तकं क्यु आर कोड स्वरूपात छापली जातात , याचं श्रेय डिसले गुरुजींचं.

इतकेच नव्हे तर

आता पुढच्या वर्षीपासून एनसीईआरटी हा प्रयोग संपूर्ण देशातील पुस्तकात करते आहे. परितेवाडीसारख्या गावातील शिक्षकाचा प्रयोग देशपातळीवरील अत्युच्च संस्था स्वीकारते करते आणि राबविते ही गोष्ट निश्चितच साधी नाही.

सतत नाविन्याचा ध्यास असलेल्या डिसले सरांनी आता नवा प्रयोग हाती घेतला.

हा प्रयोग होता व्हर्चुअल फिल्ड ट्रिप चा.

ही कल्पना अत्यंत अफलातूनच.

समजा इतिहासाचे पुस्तक आहे. चौथीला छत्रपती शिवाजी महाराजांचा इतिहास आहे. हा इतिहास शब्दरूपाने पुस्तकात दिला आहे. पण फक्त पुस्तक वाचून छत्रपती शिवरायांचे कर्तृत्व मुलांच्या नजरेत कसे भरेल ? मग त्यांनी त्या गड , किल्यावरील स्थानिक नागरिकांना संपर्क करून स्काइपच्या माध्यमातून तो इतिहास जिवंत केला.

सरांनी शिकविले ते आणि त्यापेक्षा अधिक माहिती विद्यार्थ्यांनी तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून लाईव्ह ऐकली.

अनंत प्रश्न विचारले आणि आपले ज्ञान वाढवून घेतले.

हे फक्त शिवनेरी पुरते मर्यादीत राहिले नाही. पेग्वीन पक्षाची माहिती अभ्यासताना दक्षिण आफ्रिकेतील केपटाऊन येथील सॅनकॉबचा गाईड , आयफेल टॉवरची माहिती सांगायला पॅरीसमधला गाईड, समुद्राच्या तळाचं जग पाहताना सर्बियाच्या अंडरवॉटर लॅबचा गाईड , अमेरिकेतील फक्त कासवांच्या हॉस्पिटलचे डॉक्टर अशा जगभरातील ८८ देशांच्या वेगवेगळ्या तज्ज्ञांनी परितेवाडीच्या मुलांशी लाईव्ह संवाद साधलाय. मुलांच्या प्रश्नांना उत्तरे देऊन शंका समाधान केलेय. अशा पध्दतीने ज्ञानदान करणारा भारत आठवा देश आणि भारतात परितेवाडी ही पहिली शाळा होती. याच साधनांचा वापर करून सोलापूरच्या विज्ञान केंद्रात बसून त्यांनी आपल्या शाळेसह ३०० शाळांच्या विद्यार्थ्यांना विज्ञानाचे शेकडो प्रयोग दाखविले आहेत. याच प्रयोगाची दखल घेऊन मायक्रोसॉफ्टने त्यांना चौथ्यांदा 'मायक्रोसॉफ्ट इनोव्हेटेड एज्युकेशन एक्सपर्ट' हा पुरस्कार घोषित केला आहे.

मुलांना ज्ञानदान करताना हे वेगवेगळे प्रयोग करून त्यांनी वेगळेपण दाखवून दिलेच,
शिवाय पालकांनाही एका उपक्रमातून सामावून घेतले.
त्या उपक्रमाचे नाव आहे अलार्म ऑफ टीव्ही

याकरिता शाळेत एक भोंगा बसविला आहे. हा अलार्म रोज रात्री सात वाजता वाजवला जातो. हा अलार्म वाजला की गावातील घरा-घरातील टीव्ही बंद होतात. कारण पालकांना या अलार्ममुळे ही वेळ मुलांच्या होमवर्कची आहे हे कळते. पालकसभा घेऊन आमचा अभ्यास तुम्ही घरी घ्यायचा हे डिसले सरांनी पालकांवर जबाबदारीने सोपवून दिले. शिवाय अभ्यास कसा घ्यायचा यासाठी पालकांच्या मोबाईलची मदत घेतली. प्रत्येक मुलांच्या पालकाचा मोबाईल नंबर त्यांनी रजिस्टर करून घेतला असून दुपारीच त्या मोबाईलवर मुलांचा कोणत्या विषयाचा काय अभ्यास आहे याचा संदेश जातो.

उदा. होमवर्कमध्ये कविता असेल तर मुलगा घरात कविता वाचेल किंवा म्हणेल. पालकांनी ऐकायचे, चुका सांगायच्या. शुध्दलेखन असेल तर पालकांनी अक्षरे वळणदार येत आहेत का , चुका होत आहेत का हे पहायचे. सरांच्या अशा उपक्रमांमुळे परितेवाडीत बदल घडू लागला आहे.